

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN PSİKOLOJİK DANIŞMADA ŞİİR KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ*

Ersun ÇIPLAK**
Meral ATICI***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışmanların psikolojik danışmada şiir kullanımına yönelik görüşlerini açığa çıkarmaktır.

Araştırma sürecinde şiirle okuma ya da yazma düzeyinde ilgili olma kriterine göre ve kolay ulaşılabilir çalışma grubu yöntemi ile dört psikolojik danışmana ulaşılmıştır. Böylece derinlemesine ve ayrıntılı bilgi toplamak amaçlanmıştır. Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Psikolojik Danışman Görüşme Formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Sonuçta, psikolojik danışmanlar, doğaçlama ya da planlı bir şekilde psikolojik danışma sürecinde şiir kullandıklarını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, psikolojik danışmanlar, psikolojik danışma sürecinde şiir kullandıklarında, danışmanlarının sosyal ve kişisel boyutta (sosyal beceri, etkili iletişim, benlik saygısı vb.) kazanım elde ettiklerini gözlediklerini de dile getirmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Psikolojik Danışmada Şiir Kullanımı, Grup Şiiri, Varolan Şiir

OPINIONS OF PSYCHOLOGICAL CONSULTANTS ABOUT USING POEM IN PSYCHOLOGICAL CONSULTING

ABSTRACT

The aim of this search is to reveal the views of psychological consultants related to the usage of poems during the consultation.

In the research process, it has been reached with four counselors, according to criteria of being relevant to poetry reading or writing and easily accessible at the level of the working group method. Therefore, it is aimed to gather detailed information deeply. The data for this research was gathered through Counseling Interview Form developed by researchers. The interviews were analyzed using content analysis method.

In conclusion psychological consultants expressed that they used poetry improvised or planned manner in psychological counseling process. Additionally, when using poetry in the counseling process, psychological consultants stated that observing to achieve the gains in terms of social and personal dimension (the social abilities, effective communication, self-esteem) of the their consultees.

* Bu çalışmanın özeti, 7-8-9 Ekim 2015 tarihinde Mersin’de düzenlenen 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Psk. Dan., Çukurova Sıtkı Kulak Ortaokulu Adana, ersunciplak@gmail.com

*** Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, matici@cu.edu.tr

Key words: Using Poetry in Psychological Consulting, Collaborative Poem, Pre-existing Poem.

Giriş

Psikolojik danışmada şiir kullanımının öncüleri, Blanton, Griefer ve Leedy'dir (Mazza, 2014). Şiir terapi ve bibliyoterapiyi eş anlamlı kabul eden Griefer ve Leedy'ye göre, şiir terapinin temeli grup terapisi ve bibliyoterapidir (McArdle ve Byrt, 2001). Psikolojik danışmada danışanın kendini açmasına yardımcı olmak amacıyla şiir kullanıldığı anda süreç, şiir terapi olarak adlandırılmaktadır (McCulliss, 2012).

Psikolojik yardım sürecinde şiir, günümüzde Mazza başta olmak üzere pek çok araştırmacı tarafından farklı amaçlarla etkili bir biçimde kullanılmaktadır (Aadlandsvik, 2007; Bolton vd., 2006; Cocking ve Astill, 2004; Conlon, 2012; Furman, 2012; Gooding, 2008; McArdle ve Byrt, 2001; Mountain, 2007; Robbins ve Pehrsson, 2009; Roe ve Garland, 2011; Thomas ve León, 2012). Bu çalışmalarda terapötik bir araç olarak şiire yazma ve okuma boyutunda yer verildiği görülmektedir (Sargent, 1979).

Psikolojik danışmada şiir üç farklı şekilde kullanılmaktadır:

Kuralcı: Var olan şiirlerin kullanımı. Şiiri danışman okuyabilir ya da çoğaltıp danışanlara dağıtarak onların okumalarını isteyebilir.

Yaratıcı: Danışanlardan şiir yazmaları istenir. Ayrıca, danışanlara belirli bir şiir verilip, bu şiirden bazı dizeler seçmeleri ve bu dizelerle başlayan bir şiir yazmaları istenebilir. Grup üyelerinin tamamının katılımıyla grup şiiri (collaborative poem) yazdırılabilir. Belirli bir dizenin bir kısmı verilerek danışanların bu dizeyi tamamlamaları istenebilir.

Sembolik: Danışanlardan, deneyimlerini, duygularını ve düşüncelerini sembolik bir şekilde ifade etmeleri istenir. Danışanların sembolleştirme becerilerini geliştirmek için egzersizler verilebilir (Mazza, 2014).

Psikolojik danışmada şiir kullanımına yönelik çabalar oldukça yeni olmasına rağmen yurtdışında yapılmış olan araştırmaların, psikolojik danışmada şiir kullanımının farklı değişkenlerle ilişkisini ortaya koymak bakımından belli bir nicelik ve niteliğe ulaşmış olduğu söylenebilir (Burton ve King, 2004; Farley, 2000; Gair, 2012; Luber, 1978; Robbins ve Pehrsson, 2009; Shapiro vd., 2004; Shapiro vd., 2005). Ülkemizde ise bu konudaki araştırma sayısı neredeyse yok denecek kadar azdır (Keser Özcan vd., 2011; Kırılgaç, 2000). Yakından bakıldığında, bu araştırmalarda şiirin; resim, müzik, drama, dans ve psikodrama gibi farklı yaratıcı tekniklerle birlikte kullanılmış olduğu görülmektedir.

Oysa şiir başlı başına iyileştirici bir güce sahiptir (Mazza, 2014). Dolayısıyla danışma sürecinde terapötik ilişki kurmak amacıyla da verimli ve etkili bir şekilde kullanılabilir (Abell, 1998; Hoffman, 2014). Leedy'e (1969) göre, psikolojik danışmada şiir kullanımı, danışanların doğaçlama ve yaratıcı davranışlar sergilemelerini kolaylaştırmaktadır. Psikolojik danışma ortamında şiir okumak ve yazmak, bireyin hem kişisel hem de kişilerarası yönlerini olumlu yönde etkilemektedir (Croom, 2014). Bu çerçevede literatürdeki verilerden yola çıkılarak alanda çalışan ve şiirle okuma-yazma düzeyinde ilişkisi olan psikolojik danışmanların psikolojik danışmada şiir kullanımına yönelik görüşlerini açığa çıkarmak amacıyla bir araştırma yapmaya karar verilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarının, ülkemizde psikolojik danışmada şiir kullanımına ilişkin var

olan durumu ortaya koymasının yanında, önemli bir boşluğu doldurarak psikolojik danışmanların ufuklarını genişletmelerine yardımcı olacağı da düşünülmektedir. Ayrıca elde edilen sonuçlar, psikolojik danışmanların yeni bir yaklaşımla tanışmalarını, bu konuda kendilerini geliştirme ve şiiri psikolojik danışmada farklı biçimlerde kullanma ihtiyacı hissetmelerini sağlayabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışmanların danışmada şiir kullanımına yönelik görüşlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Psikolojik danışmanların, psikolojik danışmada şiir kullanımına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Psikolojik danışmanların, psikolojik danışmada şiiri kullanma amaçları nelerdir?
3. Psikolojik danışmanların, psikolojik danışma şiir kullanımı sonucunda ulaştıkları sonuçlar nelerdir?

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu çalışma, niteliksel araştırma desenlerinden olgubilim temelinde betimsel bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma sürecinde şiirle okuma ya da yazma düzeyinde ilgili olma kriterine göre ve kolay ulaşılabilir çalışma grubu yöntemi ile dört psikolojik danışmana ulaşılmıştır. Böylece psikolojik danışma alanı ile şiiri ilişkilendirme olasılığı olan psikolojik danışmanlardan oluşan küçük bir örneklemeden derinlemesine ve ayrıntılı bilgi toplamak amaçlanmıştır. Psikolojik danışmanlardan üçü Adana'da biri ise Ankara'da çalışmaktadır. İki kadın, ikisi erkek olan katılımcıların görev süreleri 1 ile 17 yıl arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen Psikolojik Danışman Görüşme Formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formundaki sorular, araştırmacı tarafından yapılan literatür taraması sonucunda oluşturulmuş ve ardından öğretim üyesi araştırmacının görüşüne sunulmuştur. Alınan geribildirimler sonucunda forma son şekli verilmiştir. Psikolojik Danışman Görüşme Formu'nda, araştırmanın amacına uygun beş açık uçlu soru yer almaktadır. Bu sorular aracılığıyla, psikolojik danışmanların danışmada şiir kullanımına yönelik görüşlerini açığa çıkarmak amaçlanmıştır. Psikolojik danışmanlarla kendi ofislerinde görüşülmüş ve görüşmeler ortalama otuz dakika sürmüştür. Psikolojik danışmalardan birine ise görüşme soruları e-posta ile ulaştırılarak veri toplama yoluna gidilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşmeler, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle görüşmelerin ses kayıtları metne dönüştürülmüştür. İlk okumada, yapılabilecek kodlamalarla ilgili notlar alınmıştır. İkinci okumada ise literatürden yararlanılarak kodlamalar yapılmıştır. Kodlama işleminin bir süre bekledikten sonra tekrarlanması niteliksel veri analizinin geçerliğini desteklediği bilinmektedir (Furman vd., 2010). Bu nedenle ilk kodlama işleminden bir hafta sonra kodlama işlemi yeniden yapılmıştır. Ardından elde edilen kodlar öğretim üyesi araştırmacının görüşüne sunulmuştur. Öğretim üyesi araştırmacının metne dönüştürülmüş görüşme kayıtlarına ilişkin kodlamaları ile araştırmacının kodlamaları karşılaştırılmış ve iki işlem arasında yüksek düzeyde paralellik olduğu görülmüştür. Yapılan bu işlemler geçerlik ve güvenilirlik açısından oldukça önemlidir. Son olarak kodları kapsayan temalar ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen bulgular sunulurken katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntı yapma yoluna da gidilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde psikolojik danışmanlarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular üzerinde durulmuştur. Görüşme sorularına ilişkin bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

Yapılan görüşmelerde psikolojik danışmanlara ilk olarak, “Psikolojik danışma sürecinde şiir kullanılması konusunda neler düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlara uygulanan içerik analizi sonucunda elde edilen kodların, ‘olumlu’ ve ‘olumsuz (kullanılmayacağı durumlar)’ olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. ‘*Olumlu*’ teması altında ‘gerekli’, ‘yararlı’, ‘isabetli’, ‘verimli’, ‘etkili’, ‘önleyici’, ‘eğlenceli’, ‘kullanışlı’, ‘farkındalık sağlayıcı’, ‘kendini açmayı destekleyici’, ‘kısa zamanda sonuç veren’, ‘sürece derinlik katan’, ‘iletişim kurmaya yardımcı’ kodları yer almaktadır. Bu kavramlar yakından incelendiğinde aşağıdaki alıntılarda da görüleceği gibi psikolojik danışmanların tamamının, danışma sürecinde şiir kullanılmasına yönelik olumlu görüşler belirtmiş oldukları göze çarpmaktadır:

Bir fenomen olarak insanın kendi varlığını inşa etmesi, insanı en güzel tanıyan kişinin yine kendisi olduğu ve dolayısıyla ancak ve ancak kendi ifadeleri ile kendisini açıkladığı gibi temeller de göz önünde bulundurulduğunda, psikolojik danışma sürecinde şiir kullanımının gerekli ve yararlı bir yaklaşım olacağı açıktır. (AH)

Kendilerini ve duygularını tanıma açısından şiir etkili bir yöntem ve çok olumlu bakıyorum aslında. (HD)

Bununla birlikte psikolojik danışmanların danışmada şiir kullanımının uygun olmayacağını düşündükleri durumlar da vardır. ‘*Olumsuz (kullanılmayacağı durumlar)*’ teması altında, üç psikolojik danışmanın danışma sürecinde şiir kullanımının uygun olmayacağı durumlara ilişkin görüşleri yer almaktadır. Bu tema altında yer alan görüşler şunlardır: ‘Danışmanın deneyimsiz olması’, ‘ilk oturum’, ‘danışanın uygun olmaması (küçük çocuklarla çalışılırken)’, ‘belirli bir amaca hizmet etmemesi’, ‘danışmanın şiire duyarlı olmaması’, ‘danışanın şiire yönelik ilgisinin yetersiz olması’

ve 'şiirin entelektüel gösteri aracına dönüşmesi'. Danışmanlar şiir kullanımının uygun olmayacağı durumları belirtirken şöyle ifadeler kullanmışlardır:

Her danışana uygun olmayabilir. Kaldı ki ben ilk oturumlarda şiiri kesinlikle kullanmam. (İS)

Gerekli altyapıdan yoksun olmam psikolojik danışma sürecinde şiiri doğrudan kullanmamı engelleyen bir faktördür. (AH)

Empatik yaklaşımın sınırları ile danışma oturumunun kimi temel özellikleri göz ardı edilmeden ve elbette bir sanat olduğu hiçbir şekilde unutulmadan, zaman zaman şiire başvurulabilir. Ama danışman herhangi bir şekilde 'şiire uzak' bir noktadaysa, mesleğin etik çerçevesi konusundaki duyarlık ve özeni şiir konusunda da göstermeli ve bu yönleme başvuramalıdır. Şiirden yararlanma biçimi, 'entelektüel bir gösteri'ye dönüştüğü zaman, danışma sürecine (...) zarar verecektir. (AA)

Psikolojik danışmanlara ikinci olarak, "Psikolojik danışmada şiir nasıl kullanılabilir?" sorusu yöneltilmiştir. Danışmanların bu soruya verdikleri yanıtların analizi sonucunda elde edilen kodların üç tema altında toplandığı görülmektedir: 'Danışanın yapacakları', 'danışmanın yapacakları' ve 'danışan ile danışmanın birlikte yapacakları'. Elde edilen verilere göre, 'danışanların yapacakları' teması, 'şiir okumak', 'şiir yazmak', 'farkındalık kazanmak' kodlarını kapsamaktadır. Ayrıca danışmanların, şiire en çok bir bireyi tanıma tekniği olarak başvurdukları görülmektedir. Bunu sırasıyla 'şiirle kendini açmayı teşvik etmek', 'şiirle ilişkili sorular sormak', 'şiiri bağlam içinde yorumlamak', 'şiirdeki tutarsızlıkları belirlemek/yüzleştirme yapmak' ve 'şiir okuma ve yazma ödevi vermek' ifadeleri/kavramları takip etmektedir. Yapılan analizler sonucunda danışmanların, yazdığı şiirle ilgili konuşmanın ve şiiri çözümlenmenin danışanla birlikte yapılabilecek bir etkinlik olduğunu düşündükleri de ortaya çıkmıştır. Danışmanlar görüşlerini şu ifadeleri kullanarak belirtmişlerdir:

Bazen de eğer şiir yazma yeteneği varsa kendisinin bir şiir yazaraktan duygularını betimlemesini isteyebiliyoruz ve bu bir ödev olarak veriliyor ve bir sonraki oturumda bu şiir üzerinde duruyoruz. Şiir okunuyor ve o şiirdeki imgelerin her birinin anlamı ona soruluyor. (İS)

Bireyle yapılan çalışmalarda şu gibi sorularla yürütülebilir: "Yaşadığın şeyi şiirle anlatmak istesen nasıl anlatırdın?", "Bir şiir olsan hangi şiir olurdu?" Kendi şiiri ise, "burada ne söylemek istediğini biraz açabilir misin?"; "Bunları yazarken nasıl bir durumdaydın, neler hissettin, neler geçti aklından?" gibi. (AH)

Buna ek olarak, ikinci soruya verilen cevaplardan görüşlerine başvuru psikolojik danışmanların tamamının, psikolojik danışma sürecinde gerek doğaçlama gerekse de planlı bir şekilde şiir kullandıkları bulgusuna da ulaşılmıştır.

Psikolojik danışmanlara üçüncü olarak "Psikolojik danışmada şiiri kullanma amacınız nedir?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilmiş olan yanıtların analiz edilmesi sonucunda psikolojik danışmanların danışma sürecinde şiiri, 'terapötik' ve 'terapötik olmayan' amaçlarla kullandıkları dikkati çekmektedir. 'Terapötik amaç' teması altında, 'grup şiiri yazdırmak', 'bireysel şiir yazdırmak' ve 'varolan bir şiiri okumak' yer almaktadır. Elde edilen verilere göre psikolojik danışmanların şiiri 'atölye çalışması' ve 'şiir dinletisi' düzenleyerek terapötik olmayan amaçlarla kullandıkları da görülmektedir. Bu bulgulara örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Rehberlik ve psikolojik danışma servisi olarak danışmanlığını yaptığımız ya da düzenlediğimiz bazı şiir dinletilerini psikolojik yardım amacıyla kullandığımız da oldu. (AA)

Herhangi bir yönlendirme yapılmaksızın, bir şiir vasıtasıyla kendi hisleriyle doğrudan bağlantı kurarak ve tartışma ortamında çıkmayacak, bir türlü çıkarılamayacak o coşku durumunu tam olarak aktarmak amacıyla bu yöntemi kullandığım görülmüştür. (AH)

Mesela bir çiftle terapi yapmıştım ben. Ortak şiir yazmalarını istemiştim. Dizenin her birini bir eş yazıyordu. (...) Olabilir yani onu bir danışanımda uyguladım çok uygulamadım ama bir şiir antolojisini verip bu şiir antolojisindeki en iyi şiiri, kendi duygularını ifade eden en iyi şiiri seçmesini istiyorum. (İS)

Psikolojik danışmanların danışma sürecinde şiiri hangi sorun alanına yönelik kullandıkları sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara bakıldığında iki farklı temanın belirginleştiği dikkati çekmektedir. Psikolojik danışmanların şiiri ‘kişisel’ alanla ilgili ‘kekemelik’, ‘kariyer planlama’, ‘depresyon’, ‘kaygı’, ‘farkındalık’, ‘ergen sorunları’ ve ‘uyum sorunu’ gibi alanlarda kullandığı ortaya çıkmıştır. ‘Kişilerarası’ teması altında ise ‘sosyal beceri eğitimi’, ‘iletişim becerisi eğitimi’, ‘çatışma çözme becerileri eğitimi’, ‘özgüven’ ve ‘aile ve evlilik danışması’ kavramları yer almaktadır. Danışmanlar bununla ilgili görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Sosyal becerilerini geliştirme mesela ergenlerde. Akran ara buluculuğu da olabilir. Arkadaş ilişkilerinde aslında bakınca... Kendini ifade edebilme, duygularını anlatabilme, öfke kontrolü daha çok aslında... Bir çok öfkeli agresif çocuklarla çalıştığымda şiir önemli bir şeydir diye düşünüyorum. (HD)

Örneğin bir şiir dinletisine, etkinliğe baştan istekli katılan öğrencilerin yanı sıra öneri ve özendirmeler yoluyla çeşitli uyum sorunları olan bazı öğrencilerin de katılımını sağladı. Atölyeler, sürecin paylaşımındaki içtenlik, eleştirel yaklaşımın biçimi ve önemi, rol ve görev paylaşımı vb. açılardan öğrencilere ve bizlere değerli kazanım ve deneyimler sundu. (AA)

Her şeyden önce bir farkındalık oluşuyor. İçgörü kazanmasını sağlıyor. İki üç oturumda gelebileceğin noktaya tek bir oturumda gelebiliyorsun şiir kullandığın zaman. (İS)

Son olarak psikolojik danışmanlara, “Danışma sürecinde şiir kullandığınızda ulaştığınız sonuçlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Psikolojik danışmanların psikolojik danışma sürecinde şiir kullandıklarında ulaştıkları sonuçlar, ‘danışman açısından’ ve ‘danışan açısından’ olmak üzere iki tema altında değerlendirilmiştir. Psikolojik danışman açısından şiir kullanımı danışanla empatik kurmasına yardımcı olmuştur. Danışan açısından ise olumlu değişimlerin şu açılardan yaşanmakta olduğu görülmektedir: ‘Kendini açma’, ‘iletişim’, ‘güven, kabul ve aidiyet’, ‘özgüven’, ‘farkındalık’, ‘özdeğerlendirme’, ‘katarsis’, ‘yaratıcılık’, ‘hedef belirleme ve akademik başarı’, ‘uyum sorunlarının aşılması’ ve ‘eleştirel bakış açısı’. Danışmanlar elde edilen kazanımları şu ifadeleri kullanarak betimlemişlerdir:

Yine de öğrenci olmayı sadece ‘akademik başarı’ ile değerlendiren sistemin diliyle söylersek, bu anlamda da önemli başarılar elde ettiklerine tanık olundu. Kimi uyum sorunlarının büyük ölçüde aşılmış olması değerli bir katkıdır. (AA)

Karşılaşılan en önemli sonuç, ilişkinin önünün açılmasıdır. Diğer bir sonuç, bu paylaşımın oluşturduğu başlangıcın ardından gelen cesaretlendirme/cesaret kazanma, rahatlama, insanlara güvenmeye başlama, sıkıntıları yeri geldikçe paylaşma idi. (AH)

Şiiri okurken de ağladığımı görebiliyorum yani. Ağlıyor ya da çok sesinde titremenin olduğunu fark edebiliyorum. (İS)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, psikolojik danışmanların psikolojik danışmada şiir kullanımına yönelik görüşleri açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Sonuçta, psikolojik danışmanların, danışma sürecinde şiiri doğaçlama ya da planlı bir şekilde kullandıkları ve bu tekniğe ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu görülmüştür. Psikolojik danışmada okuma ve yazma düzeyinde şiir kullanımının psikolojik danışmanların danışanları anlamalarına yardımcı olduğunu düşündükleri açığa çıkarılmıştır. Ayrıca, psikolojik danışmanların danışma sürecinde şiir kullanımının danışanların sosyal beceri, etkili iletişim, benlik saygısı başta olmak üzere sosyal ya da kişisel kazanım elde etmelerine yardımcı olduğunu ve bu düşüncelerinin uygulama sürecinden elde ettikleri sonuçlarla desteklendiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Literatüre bakıldığında, psikolojik danışmada şiirin kuralcı (okuma) ve yaratıcı (yazma) düzeyde kullanıldığına yönelik verilere rastlanmaktadır (Mazza, 2014). Psikolojik danışmanların psikolojik danışmada şiir kullanımına yönelik görüşleri gereken literatür desteğine sahiptir. Psikolojik danışmada şiir kullanımı, danışanların empati (Farley, 2000; Shapiro vd., 2004), sosyal beceri (Sassen, 2012), etkili iletişim (Shapiro vd., 2005), duygusal rahatlama (Luber, 1978), benlik saygısı (Stainbrook, 2011) kavramlarına yönelik kazanım elde etmelerine yardımcı olmaktadır.

Gelecekte yapılacak araştırmalarda, psikolojik danışmanların psikolojik danışmada şiir kullanımına yönelik görüşlerini açığa çıkarmak amacıyla, daha geniş örneklemeler üzerinde çalışılabilir. Tarama modelinde yapılacak araştırmalarla psikolojik danışmada şiir kullanımının farklı değişkenlerle ilişkisi incelenebilir. Ayrıca, geliştirilecek psikoeğitim programları aracılığıyla psikolojik danışmanın farklı değişkenler üzerindeki etkisi sınanabilir. Buna ek olarak, etkileşim gruplarında şiir kullanımının farklı değişkenler üzerindeki etkisi test edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aadlandsvik, R. (2007). Education, poetry, and the process of growing old. *Educational Gerontology*, 33 (8), 665-678.
- Abell, S. C. (1998). The use of poetry in play therapy: A logical integration. *The Arts in Psychotherapy*, 25 (1), 45-49.
- Bolton, G., Field, V. & Thompson, K. (2006). *Writing works: a resource handbook for therapeutic writing workshops and activities*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Burton, C. M. & King, L. A. (2004). The health benefits of writing about intensely positive experiences. *Journal of Research in Personality*, 38, 150-163.
- Cocking, A. & Astill, J. (2004). Using literature as a therapeutic tool with people with moderate and borderline learning disabilities in a forensic setting. *British Journal of Learning Disabilities*, 32 (1), 16-23.
- Conlon, A. (2012). The use of poetry in reconciling unfinished business near end-of-life. *Journal of Poetry Therapy*, 25 (1), 1-8.
- Croom, A. M. (2014). The practice of poetry and the psychology of well-being. *Journal of Poetry Therapy*, 23 (4), 215-238.
- Farley, L. V. (2000). The use of poetry to enhance sixth-graders' empathy. Unpublished doctoral thesis. University of Wyoming.
- Furman, R. (2012). A poetry group for cognitively impaired older adults: a brief report. *Journal of Poetry Therapy*, 25 (3), 173-178.
- Furman, R., Langer, C. L., & Taylor, D. B. (2010). Analyzing narratives through poetic forms and structures in gerontology: Applying new tools in qualitative research. *Journal of Poetry Therapy*, 23 (2), 61-71.
- Gair, S. (2012). Haiku as a creative writing approach to explore empathy with social work students: A classroom-based inquiry. *Journal of Poetry Therapy*, 25 (2), 69-82.
- Gooding, L. F. (2008). Finding your inner voice through song: reaching adolescents with techniques common to poetry therapy and music therapy. *Journal of Poetry Therapy*, 21 (4), 219-229.
- Hoffman, L. (2014). The therapist's use of poetry in therapy: Deepening relationship and understanding through creativity. In M. Heery, (Ed.), *Unearthing the moment: Mindful applications of existential-humanistic and transpersonal psychotherapy* (pp. 208-221). Petaluma, CA: Tonglen.
- Keser Özcan, N., Bilgin, H. & Eracar, N. (2011). The use of expressive methods for developing empathic skills. *Mental Health Nursing*, (32), 131-136.
- Kırlangıç, B. (2000). *Psikodramada şiiri temel alan bir yaklaşım ile şiirin rol gelişimine, rol örüntülerine ve grup sürecine etkileri*. Psikodrama terapistlik tezi, Grup Psikoterapileri Derneği Dr. Abdülkadir Özbek Enstitüsü Ankara.
- Leedy, J. J. (1969). Principles of poetry therapy. In J. J. Leedy, (Ed.), *Poetry therapy* (pp. 67-74). Philadelphia & Toronto: J. B. Lippincott.
- Luber, R. F. (1978). Recurrent spontaneous themes in group poetry therapy. *Art Psychotherapy*, 5, 55-60.

- Mazza, N. (2014). *Şiir terapi* (1. Baskı). (E. Çıplak, Çev.). İstanbul: OkuyanUs Yayınları.
- McArdle, S. & Byrt, R. (2001). Fiction, poetry and mental health: Expressive and therapeutic uses of literature. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, (8), 517-524.
- McCulliss, D. (2012). Bibliotherapy: Historical and research perspectives. *Journal of Poetry Therapy*, 25 (1), 23-38.
- Mountain, V. (2007). Educational contexts for the development of children's spirituality: Exploring the use of imagination. *International Journal of Children's Spirituality*, 12 (2), 191-205.
- Robbins, J. M. & Pehrsson D-E. (2009). Anorexia nervosa: a synthesis of poetic and narrative therapies in the outpatient treatment of young adult women. *Journal of Mental Health*, 4 (3), 42-56.
- Roe, C. & Garland, A. (2011). The use of poetry in the construction of meaning in cognitive behavioural psychotherapy and mental health studies. *Mental Health Review Journal*, 16 (3), 93-101.
- Sargent, L. (1979). Poetry in therapy. *Social Work*, (March), 157-159.
- Sassen, G. (2012). Drums and poems: An intervention promoting empathic connection and literacy in children. *Journal of Creativity in Mental Health*, (7), 233-248.
- Shapiro, J., Duke, A., Boker, J., & Ahearn, S. (2005). Just a spoonful of humanities makes the medicine go down: Introducing literature into a family medicine clerkship. *Medical Education*, (39), 605-612.
- Shapiro, J., Morrison, E. H. & Boker, J. R. (2004). Teaching empathy to first year medical students: Evaluation of an elective literature and medicine course. *Education for Health*, 17 (1), 73-84.
- Stainbrook, S. L. (2011). Interactive bibliotherapy: A case for implementation in the elementary classroom. *Journal of Poetry Therapy*, 24 (3), 187-194.
- Thomas, N. D. & León, R. J. (2012). Breaking barriers: using poetry as a tool to enhance diversity understanding with youth and adults. *Journal of Poetry Therapy*, 25 (2), 83-93.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

